

เอกสาร
สรุปเนื้อหา
ที่ต้องรู้

รายวิชา พัฒนาคณะเอง ชุมชน สังคม

ระดับประถมศึกษา (สค11003)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ
เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 19/2559

เอกสารสรุปเนื้อหาที่ต้องรู้

รายวิชา การพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

ระดับประถมศึกษา

รหัสวิชา สค11003

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ห้ามจำหน่าย

หนังสือเรียนนี้จัดพิมพ์ด้วยเงินงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

ลิขสิทธิ์เป็นของสำนักงาน กศน.สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายยกระดับคุณภาพการศึกษาทุกระดับการศึกษา สำนักงาน กศน. ในฐานะผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายประชาชนทั่วไปที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว และเพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน กศน. หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้สูงขึ้น สำนักงาน กศน. จึงได้จัดทำสรุปเนื้อหา ที่ต้องรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงสื่อได้สะดวก รวดเร็ว อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดีขึ้น

สรุปเนื้อหาที่ต้องรู้ มีเนื้อหาจากการนำหนังสือเรียนของสำนักงาน กศน. มาสรุปเนื้อหา ประเด็นสำคัญที่สอดคล้องตามผังการออกข้อสอบในแต่ละรายวิชาของสำนักงาน กศน. สำหรับ เอกสารสรุปเนื้อหาที่ต้องรู้นี้ สำนักงาน กศน. ได้จัดทำรายวิชาบังคับ ทั้งสิ้น 5 สาขา รวม 42 รายวิชา ทั้งนี้ สำนักงาน กศน. ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการศึกษา ครูผู้สอน และ ผู้เกี่ยวข้อง มาสรุปเนื้อหาที่ต้องรู้ ในรายวิชาดังกล่าว

สำนักงาน กศน. หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์กับผู้เรียน กศน. หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามสมควร จึงขอขอบคุณ สถาบัน กศน. ภาคทุกภาค สถาบันการศึกษาทางไกล ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการศึกษา ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง มา ณ โอกาสนี้

(นายสุรพงษ์ จำจด)

เลขาธิการ กศน.

สิงหาคม 2559

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำแนะนำการใช้เอกสารสรุปเนื้อหาที่ต้องรู้

บทที่ 1 การพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

1

 ความหมายของการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

 ความสำคัญของการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

 หลักการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

 ประโยชน์ที่รับจากการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

บทที่ 2 ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของข้อมูล

6

 ความหมายของข้อมูล

 ลักษณะข้อมูลที่ดีและความสำคัญของข้อมูล

 ประโยชน์ของข้อมูล

 การนำข้อมูลไปใช้ในชีวิตประจำวัน

 ความสัมพันธ์ของข้อมูล

บทที่ 3 วิธีการจัดเก็บ วิเคราะห์ข้อมูลอย่างง่าย และการเผยแพร่ข้อมูล

10

 วิธีการจัดเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูล

 การวิเคราะห์ข้อมูล ตนเอง ชุมชน สังคม

 การนำข้อมูลไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

 วิธีการเผยแพร่ข้อมูล

บทที่ 4 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

21

 วิธีการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

 กิจกรรมของการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

 เทคนิคในการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 การวางแผนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	26
แนวทางการพัฒนาชุมชน สังคมไปประยุกต์ใช้กับตนเอง ชุมชนและสังคม	
ประโยชน์ที่ได้จากการวางแผน	
วิธีการนำผลที่ได้จากการวางแผนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	
กิจกรรมท้ายเล่ม	29
บรรณานุกรม	31
คณะผู้จัดทำ	33

คำแนะนำการใช้เอกสารสรุปเนื้อหาที่ต้องรู้

หนังสือสรุปเนื้อหา รายวิชาการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ระดับประถมศึกษา เป็นการสรุปเนื้อหาหนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคมรายวิชาการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม สค 11003 ระดับประถมศึกษา หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2554) เพื่อให้ผู้เรียน กศน. ทำความเข้าใจและเรียนรู้ ในสาระสำคัญของเนื้อหาวิชาสำคัญ ๆ ได้สะดวกและสามารถเข้าถึงแก่นของเนื้อหาได้ดีขึ้น

ในการศึกษาหนังสือสรุปเนื้อหา รายวิชาการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม เล่มนี้ ผู้เรียนควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาโครงสร้างรายวิชาการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม สค11003 ระดับประถมศึกษา หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2554) ให้เข้าใจก่อน

2. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาของหนังสือสรุปเนื้อหา รายวิชาการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ให้เข้าใจอย่างชัดเจน ทีละบท จนครบ 5 บท และทำกิจกรรมท้ายเล่มตามที่กำหนด ถ้ายังไม่มั่นใจว่าปฏิบัติตามกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ควรย้อนกลับไปทำความเข้าใจเนื้อหานั้นอีกครั้ง

3. หากต้องการศึกษารายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม เพิ่มเติมผู้เรียน สามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากตำรา หนังสือเรียนที่มีอยู่ตามห้องสมุดหรือร้านจำหน่ายหนังสือเรียน หรือครูผู้สอน

บทที่ 1

การพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

เนื้อหาประกอบด้วย

1. ความหมายของการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม
2. ความสำคัญของการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม
3. หลักการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม
4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

1. ความหมายของการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

1.1 ความหมายของการพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเอง หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสิ่งของตนเองเป็นอยู่ มีอยู่ให้ดีขึ้นและก้าวหน้าไปกว่าเดิม

การพัฒนาตนเองต้องคิดให้รอบด้านว่า เดิมตัวตนของเราเป็นอย่างไร ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ เมื่อปรับปรุงตนเองแล้วจะสามารถมีชีวิตที่เป็นไปตามความตั้งใจที่หวังไว้หรือไม่ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ตัวเรามีจิตใจเบิกบาน มีอารมณ์แจ่มใสขึ้นกว่าเดิมหรือไม่นอกจากนี้ยังเป็นความสามารถคิดหาเหตุผลมารับให้เกิดความก้าวหน้าทางสติปัญญาของตนเองได้ เมื่อพึ่งพาสติปัญญาตนเองได้ ก็ย่อมมีโอกาสให้ผู้อื่นพึ่งพาสติปัญญาตัวเราได้เช่นกัน

1.2 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน หมายถึง การกระทำที่มุ่งปรับปรุง และส่งเสริมให้กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สุขภาพแข็งแรง มีอาชีพที่มั่นคง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลภายในชุมชน และหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

1.3 ความหมายของการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคม หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การปกครอง และวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนในสังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งด้านที่อยู่อาศัย อาหาร สุขภาพอนามัย การศึกษา การมีงานทำและมีรายได้เพียงพอสำหรับ

การครองชีพประชาชนในสังคมได้รับความเสมอภาค ความยุติธรรมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกขั้นตอนอย่างมีระบบ

2. ความสำคัญของการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

ความสำคัญของการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม เป็นพื้นฐานในการเตรียมตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ร่างกาย สติปัญญา จิตใจอารมณ์ และสังคม ให้มีความพร้อมในการดำรงชีวิตให้อยู่ในชุมชน สังคมได้อย่างมั่นใจมีความสุขและเป็นกำลังสำคัญเพื่อช่วยให้ชุมชนแข็งแกร่งและสร้างสังคมที่เป็นสุข

3. หลักการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

การพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม เป็นการพัฒนาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามและประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ รวมทั้งการประสานความร่วมมือ การประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

1. ตนเองมีการเปลี่ยนแปลง มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน สังคม ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ชุมชน สังคม ได้รับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ประชาชนในชุมชน สังคม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการเสียสละ และมีระเบียบวินัย ทำให้ชุมชน สังคมเกิดความปลอดภัย มีความเข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป

โดยมีตัวอย่างประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ต่อไปได้

ตัวอย่าง ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาตนเอง ได้แก่

ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น
ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นตัวอย่างที่ดี
ในสังคม

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการให้
การแบ่งปัน ตามโอกาสอันควรโดยไม่
หวังสิ่งตอบแทน

รักของส่วนรวม เมื่อพบความเสียหาย
ในที่สาธารณะ รีบแจ้งผู้รับผิดชอบด่วน
เพื่อลดการสูญเสียวทรัพย์ากร

การตรงต่อเวลา เป็นการสร้างนิสัยที่ดี
ให้เกิดขึ้นในสังคม นับว่าเป็นแบบอย่างที่ดี
ที่ควรปฏิบัติตาม

ตัวอย่าง ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาชุมชน สังคม

การประสานความร่วมมือ

การประชาสัมพันธ์

บทที่ 2

ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของข้อมูล

เนื้อหาประกอบด้วย

1. ความหมายของข้อมูล
2. ลักษณะข้อมูลที่ดีและความสำคัญของข้อมูล
3. ประโยชน์ของข้อมูล
4. การนำข้อมูลไปใช้ในชีวิตประจำวัน
5. ความสัมพันธ์ของข้อมูล

1. ความหมายของข้อมูล

ข้อมูล คือ ข้อเท็จจริงหรือสภาพเป็นจริงที่ปรากฏในรูปตัวอักษร สัญลักษณ์ ตัวเลข ภาพ เสียง คำบอกเล่าจากผู้รู้ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการบันทึกและการถ่ายทอดผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งเอกสาร บุคคล วิทยุ โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. ลักษณะข้อมูลที่ดีและความสำคัญของข้อมูล

ลักษณะของข้อมูลที่ดีต้องเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลและควรเป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และมีความทันสมัย

2.1 ข้อมูลที่ดีต้องมีลักษณะต่อไปนี้

2.1.1 ถูกต้องและเชื่อถือได้ กล่าวคือต้องมีความมั่นใจว่าการรวบรวมข้อมูลมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ โดยต้องมีการตรวจสอบอย่างละเอียด ซึ่งข้อมูลอาจต้องแปลงให้อยู่ในรูปแบบที่เครื่องคอมพิวเตอร์เข้าใจได้อย่างถูกต้อง บางครั้งข้อมูลผิดพลาดเพราะใช้โปรแกรมหรือสูตรคำนวณผิดพลาดจึงต้องกำหนดวิธีการรวบรวมผลด้วยความละเอียดรอบคอบ

2.1.2 ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ กล่าวคือ เมื่อจะเก็บข้อมูลให้เลือกเก็บข้อมูลเฉพาะที่ผู้ใช้ต้องการเท่านั้น ต้องไม่เก็บข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่ตรงกับการใช้งาน แต่ให้มั่นใจว่า ข้อมูลที่ต้องการเก็บนั้น เก็บได้อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์

2.1.3 มีความทันสมัย กล่าวคือเป็นข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน และมีความทันสมัย เพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลนำไปใช้ได้ทันเวลา

2.2 ความสำคัญของข้อมูล

ซึ่งข้อมูลด้านต่าง ๆ มีความสำคัญต่อประชาชนมากมายมหาศาลทั้งการใช้ในชีวิตประจำวันและด้านการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

- **ด้านภูมิศาสตร์** เช่น บริบทของชุมชน ลักษณะของชุมชน และลักษณะภูมิอากาศ เป็นต้น
- **ด้านประวัติศาสตร์** เช่น ความเป็นมาของชุมชนนั้น ๆ เป็นต้น
- **ด้านการเมือง การปกครอง** เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของชุมชน และการใช้สิทธิเลือกตั้งต่าง ๆ เป็นต้น

- **ด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี** เช่น ความเชื่อ ศาสนาของคนในชุมชน วันสำคัญทางศาสนา และพิธีกรรมของชุมชน (การบวช การขึ้นบ้านใหม่) เป็นต้น
- **ด้านหน้าที่พลเมือง** เช่น ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความสามัคคี การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การเคารพกฎ และระเบียบชุมชน เป็นต้น
- **ด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม** เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ และการคมนาคม เป็นต้น
- **ด้านสาธารณสุข** เช่น การดูแลสุขภาพเบื้องต้น และการป้องกันโรคต่างๆ เป็นต้น
- **ด้านการศึกษา** เช่น ระดับการศึกษาของคนในชุมชน สถานศึกษาในระบบและนอกระบบ เป็นต้น

3. ประโยชน์ของข้อมูล

ข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา เราสามารถรับรู้และนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มากมายทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

- **ด้านภูมิศาสตร์** เป็นการศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับบริบทของชุมชน ลักษณะของชุมชน ลักษณะภูมิอากาศ เพื่อให้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหรือประกอบอาชีพ
- **ด้านประวัติศาสตร์** เป็นการศึกษาเรียนรู้ความเป็นมาของชุมชนนั้น ๆ เพื่ออนุรักษ์สืบสาน หรือนำไปปรับปรุงประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน
- **ด้านการเมือง การปกครอง** เป็นการศึกษา เรียนรู้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของชุมชน ประเทศและศึกษาเรียนรู้การใช้สิทธิ์เลือกตั้งอย่างถูกต้อง
- **ด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี** เป็นการศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม ประเพณีให้ถูกต้องในชุมชนนั้น ๆ
- **ด้านหน้าที่พลเมือง** เป็นการศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติด้วยความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความสามัคคี การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การเคารพกฎ ระเบียบชุมชน ที่จะส่งให้ชุมชน สังคม อยู่อย่างสงบสุข
- **ด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม** เป็นการศึกษาเรียนรู้ทรัพยากรป่าไม้ แหล่งน้ำ การคมนาคม เพื่อนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม
- **ด้านสาธารณสุข** เป็นการศึกษาเรียนรู้การดูแลสุขภาพเบื้องต้น เรียนรู้โรคภัยต่าง ๆ เพื่อเป็นการป้องกันความสูญเสียของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม สามารถดำรงตนอยู่อย่างปลอดภัย

- **ด้านการศึกษา** เป็นการศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หรือเป็นองค์ความรู้ที่ทันสมัย ถูกต้อง และทันต่อเหตุการณ์ เพื่อการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมให้มีความเจริญต่อไป

4. การนำข้อมูลไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4.1 รู้ข้อดี ข้อด้อยของข้อมูลของชุมชนในด้านต่าง ๆ คือ ด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมือง สิ่งแวดล้อมสาธารณสุข การศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี หน้าที่พลเมือง ทรัพยากร และศาสนา

4.2 วางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ที่เกิดการศึกษาเรียนรู้ข้อมูลด้านต่าง ๆ

4.3 แนวทาง วิธีการในการปฏิบัติร่วมกันโดยมีเป้าหมายให้ความสำเร็จ

4.4 นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันที่เหมาะสมกับตนเอง ชุมชน สังคม

5. ความสัมพันธ์ของข้อมูล

ความสัมพันธ์ของข้อมูลด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมือง ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีหน้าที่พลเมือง ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมสาธารณสุข และการศึกษาในการนำไปใช้นั้น จึงต้องเชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลดังกล่าวให้สัมพันธ์กันเพื่อการนำไปพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ให้ได้ตามเป้าหมาย และประสบความสำเร็จได้

บทที่ 3

วิธีการจัดเก็บ วิเคราะห์ข้อมูลอย่างง่าย และการเผยแพร่ข้อมูล

เนื้อหา ประกอบด้วย

1. วิธีการจัดเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล ตนเอง ชุมชน สังคม
3. การนำข้อมูลไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม
4. วิธีการเผยแพร่ข้อมูล

1. วิธีการจัดเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูล

การจัดเก็บข้อมูล คือ การเก็บรักษาข้อมูลเพื่อการบริหารโดยการเก็บไว้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำด้วยมือ ซึ่งเป็นแฟ้มเอกสาร หรือด้วยคอมพิวเตอร์ในรูปแบบของแฟ้มข้อมูล เป็นต้น

โดยมีวิธีการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสำรวจ การสอบถาม และการรวบรวมข้อมูลที่ผู้อื่นรวบรวมไว้แล้ว

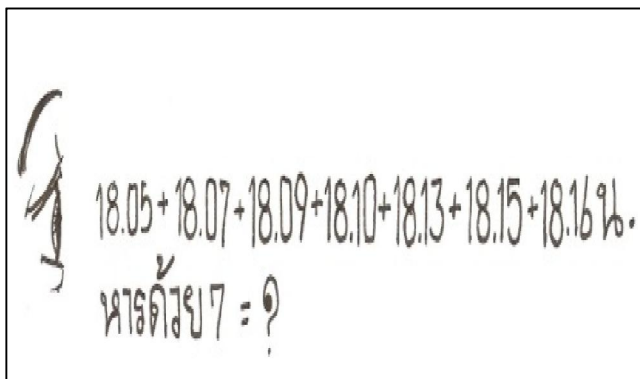
➤ ตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต

ถ้าต้องการรู้ว่าพระอาทิตย์ตกโดยเฉลี่ยแล้วตรงกับช่วงเวลาใด ก็สังเกตช่วงเวลาพระอาทิตย์ตกในแต่ละวัน

แล้วจดเวลาที่พระอาทิตย์ตกไว้ทุกวัน ต่อเนื่องกันไปเป็นสัปดาห์หรือเป็นเดือนก็ได้

จากนั้นนำข้อมูลเวลาที่บันทึกไว้แต่ละครั้งมารวมกัน ได้ตัวเลขเท่าใดก็นำมาหารด้วยจำนวนครั้งที่จดบันทึกเวลา ก็จะได้ว่าพระอาทิตย์ตกโดย“ค่าเฉลี่ย”เฉลี่ยแล้วตรงกับเวลาใด

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต แม้ว่าจะดูเหมือนง่ายและสะดวก แต่ถ้าให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด ต้องเฝ้าดูด้วยความเอาใจใส่โดยการสังเกตและรับรู้ด้วยตา หู และการสัมผัส

วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสังเกต จึงจำเป็นต้องมีข้อกำหนดต่าง ๆ ดังนี้

- ★ กำหนดจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและชัดเจนว่าต้องการรู้เรื่องใด
- ★ วางแผนอย่างเป็นระบบ กำหนดกรอบการสังเกตและระยะเวลาให้ชัดเจน
- ★ บันทึกเหตุการณ์และเรื่องราวที่ตรงตามความต้องการ
- ★ สามารถทดสอบเพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือได้

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต แบ่งออกเป็นชั้นต่าง ๆ ที่สำคัญ 4 ชั้น คือ

1. ชั้นเตรียมการสังเกต :

- ★ เลือกพื้นที่
- ★ เตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับเก็บข้อมูลทั้งภาพและเสียง
- ★ กำหนดวัน เวลา สถานที่และนัดหมายผู้ที่จะไปทำการสังเกต

2. ชั้นการสังเกต :

- ★ แนะนำตนเองและทำความรู้จักกับหัวหน้ากลุ่มผู้ที่จะไปศึกษา ซึ่งเรียกกันว่ากลุ่มประชากรศึกษา
- ★ สร้างสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม
- ★ สังเกตและเก็บข้อมูลตามประเด็นหรือกรอบที่กำหนดไว้

3. ชั้นการบันทึกข้อมูล :

เขียนบรรยายรายละเอียดให้ได้มากที่สุด

4. ขั้นเสร็จสิ้นการสังเกต :

กล่าวขอบคุณผู้ให้ความร่วมมือซึ่งให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

➡ ตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ได้เผชิญหน้ากัน โดยมีการพูดคุยซักถามกันต่อหน้า แต่ต้องไม่ลืมว่าการพูดคุยกันต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน

ขณะพูดคุย

ผู้เก็บข้อมูลหรือผู้สัมภาษณ์ จะใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลซึ่งก็คือ แบบสัมภาษณ์

ความหมายของแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในแบบสัมภาษณ์จะมีข้อความที่ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลหรือผู้สัมภาษณ์ใช้เป็นแนวทางในการซักถามและพูดคุยกับผู้ให้สัมภาษณ์

ดังนั้น การสัมภาษณ์ต้องมีคนถามและคนตอบ คนถามใช้แบบสัมภาษณ์ที่ เขียนคำถามไว้แล้ว ขณะสัมภาษณ์อาจถามและตอบกันแบบปากเปล่า คนตอบเล่าให้ฟัง ส่วนคนถามก็จดไว้เป็นหลักฐานกันลืม หรืออาจใช้การบันทึกเสียงด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ทำได้โดยมีการขออนุญาตบันทึกเสียงแล้วเขียนสรุปอีกครั้งหนึ่งหลังการซักถามพูดคุยจบลง

การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จำแนกได้ตามความเหมาะสมกับงานที่ต้องการศึกษา ดังนี้

สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ผู้ถูกเลือกถือว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรที่จะศึกษาหรือเรียกให้ง่ายว่าเป็นตัวแทนของเรื่องที่ต้องการรู้

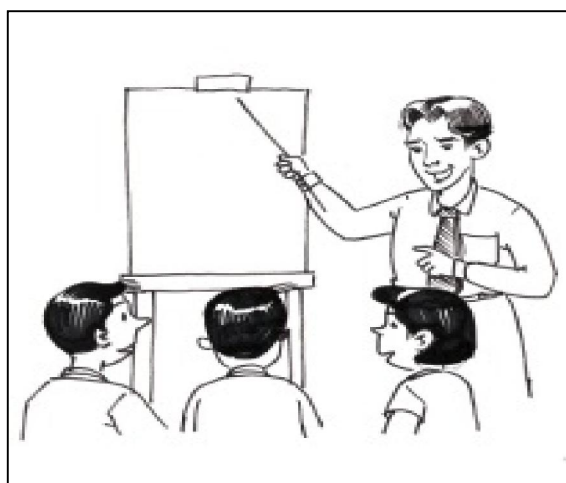

สัมภาษณ์ผู้รู้ที่ให้ข้อมูลหลักหรือข้อมูลสำคัญ
ซึ่งคนอื่นไม่รู้ เป็นบุคคลที่แตกต่างจากคนอื่น
มีความรอบรู้ข้อมูลต่าง ๆ ในต้องการ เพราะเป็น
สัมภาษณ์ที่เจาะลึกได้แก่ การเรื่องที่ผู้
สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ นักธุรกิจ
ผู้นำท้องถิ่น ฯลฯ

สัมภาษณ์เป็นกลุ่ม เพื่อหาข้อมูลจากกลุ่ม
บุคคลที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการ
ศึกษา วิธีการแบบนี้อาจเรียกว่า ชักถาม
หรือสนทนากลุ่ม ทุกคนออกความเห็น
และชักถามได้อย่างเสรี

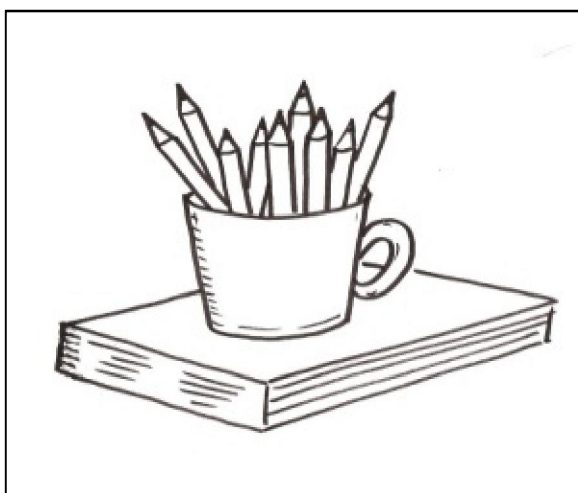
ขั้นตอนเตรียมการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

1. เตรียมตัวผู้สัมภาษณ์ นัดประชุมชี้แจงให้
เข้าใจแบบสัมภาษณ์และที่สำคัญต้องเข้าใจ
ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรมและประเพณีของ
ท้องถิ่น รวมถึงผู้ให้สัมภาษณ์และสถานที่
ทำการสัมภาษณ์

2. ทำหนังสือขอความร่วมมือ กำหนดวัน เวลาและสถานที่ ซึ่งจัดเตรียมไว้เพื่อการ สัมภาษณ์และอย่าลืมตรวจสอบให้แน่ชัดว่า ติดต่อประสานงานครบถ้วนแล้ว

3. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการสัมภาษณ์ พร้อมใช้งาน เช่น ดินสอ ปากกา กระดาษ เป็นต้น

4. ขึ้นส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูล ได้ทำความเข้าใจและเตรียมตัวให้พร้อม ก่อนการสัมภาษณ์

5. ขั้นการสัมภาษณ์

- ★ ชี้แจงวัตถุประสงค์ประสงค์ในการเก็บข้อมูล
บอกความสำคัญของตัวผู้ให้สัมภาษณ์
เพื่อกระตุ้นให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง
- ★ บอกประโยชน์จากการเก็บข้อมูลและ
ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เพื่อจะได้ข้อมูล
ที่ถูกต้องและครบถ้วน
- ★ พยายามให้ผู้ให้สัมภาษณ์บอกข้อมูล
มากที่สุดโดยใช้ภาษาสุภาพ ไม่ถามนำ
แต่พยายามให้ได้คำตอบตามประเด็น
ที่ต้องการ

✿ ขั้นบันทึกผลการสัมภาษณ์

ขณะสัมภาษณ์อาจบันทึกได้ไม่ครบถ้วน จึงต้องทบทวนผลการสัมภาษณ์อีกครั้ง
หลักปฏิบัติในการทบทวนผลการสัมภาษณ์ มีดังนี้

- ★ ควรบันทึกผลทันทีระหว่างการสัมภาษณ์ หรือหลังจากสัมภาษณ์
ผ่านไปได้ไม่นาน เพราะจะได้ไม่หลงลืม หรือได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง
- ★ ควรบันทึกผลตามจริงเท่านั้นและต้องไม่เพิ่มความคิดเห็นของ
ผู้สัมภาษณ์เข้าไป

✦ ขั้นสิ้นสุดการสัมภาษณ์

☆ ความถูกต้องของข้อมูล

☆ ขอขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ที่ช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

➤ ตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจ

การสำรวจเป็นการออกไปเก็บข้อมูลจากสถานที่จริง เช่น ถ้าต้องการรู้ข้อมูลเกี่ยวกับแมลงที่ทำลายต้นข้าวในนา ก็ต้องสำรวจไปที่ละพื้นที่ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงวิธีการกำจัดแมลงที่ทำลายต้นข้าว

ขณะสำรวจก็ต้องบันทึกข้อมูลไว้ให้ชัดเจน เพราะข้อมูลที่ได้มาจากนาข้าวแต่ละแปลงต้องรวบรวมไว้เพื่อวิเคราะห์วิธีในการกำจัดและทำลายแมลงที่เป็นศัตรูต้นข้าว

ตัวอย่าง การเก็บข้อมูลโดยการสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถาม เป็นการเก็บข้อมูลจากประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งหมายความว่า เรามีแบบสอบถามให้คนที่เราต้องการรู้ข้อมูลตอบกลับมา การเก็บข้อมูลอย่างนี้ ทำได้ 4 วิธี ดังนี้

- ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และกำหนดระยะเวลาส่งแบบสอบถามที่ตอบแล้วกลับคืน ใช้วิธีนี้ถ้าผู้ตอบอยู่ห่างไกล ค้นหาหรือติดตามไม่สะดวก

- ส่งแบบสอบถามให้กับมือผู้ตอบ และกำหนดวิธีการรวบรวมเพื่อส่งคืน หรือให้เวลาผู้ตอบแล้วส่งคืนทางไปรษณีย์

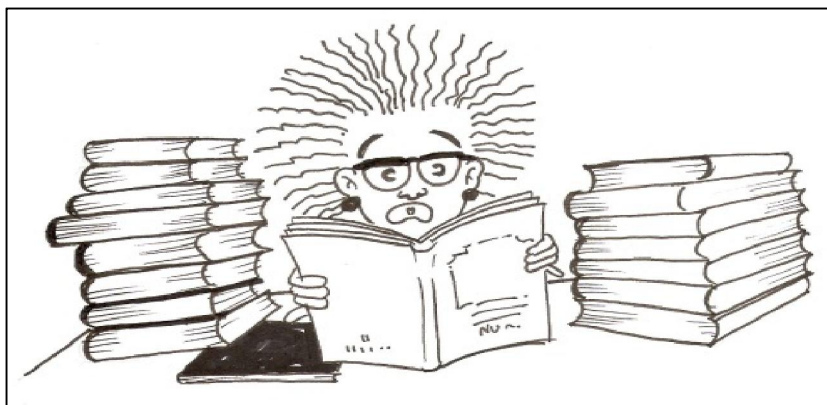

- ฝากผู้นำท้องถิ่นไปแจกจ่ายให้ถึงมือผู้ตอบแบบสอบถามแล้วรวบรวมส่งคืน หรือให้เวลาผู้ตอบแล้วส่งคืนทางไปรษณีย์

- ขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่ในพื้นที่
แจกแบบสอบถามและรวบรวมส่งกลับคืน
หรือหน่วยงานเจ้าของแบบสอบถาม
ไปเก็บแบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่
ซึ่งรวบรวมไว้แล้ว

➤ ตัวอย่าง การรวบรวมข้อมูลที่ผู้อื่นรวบรวมไว้แล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้อื่นรวบรวมไว้แล้ว เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เสียค่าใช้จ่ายน้อย เพราะคนอื่นลงทุนทั้งสมอง เวลาและเงินแล้ว เช่น อยากรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรรักษาข้อมูล โดยการอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับสมุนไพรมีผู้เขียนไว้หรือรวบรวมไว้แล้ว นอกจากนี้ยังหาอ่านได้จากวารสาร นิตยสารและแหล่งข้อมูลที่มีผู้นิยมใช้ค้นหาข้อมูลมากที่สุด คือ การค้นหาจากอินเทอร์เน็ต เพราะสะดวก รวดเร็ว มีข้อมูลที่หลากหลายและเสียค่าใช้จ่ายไม่มาก

ข้อควรระวัง : ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
อาจมีผิดพลาดบ้างควรตรวจสอบกับ
แหล่งข้อมูลอื่น ๆ ด้วย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลตนเอง ชุมชน สังคม

ความหมายของการวิเคราะห์

“การวิเคราะห์” หมายถึง เป็นการศึกษา ค้นคว้า แยกแยะเพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์เรื่องราวหรือเนื้อหาต่างๆ ด้วยความละเอียดและรอบคอบในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างละเอียดรอบคอบอย่างมีเหตุผลหาจุดเด่น จุดด้อยให้ตรงตามความต้องการที่จะนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ โดยขึ้นกับลักษณะของข้อมูลและต้องอาศัยสถิติต่าง ๆ เพื่อการจัดหมวดหมู่ข้อมูล และการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์

“การวิเคราะห์ข้อมูล” หมายถึง การจัดการข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การคำนวณ การนำเสนอข้อมูล เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ให้ตรงตามความเป็นจริง ตรงตามความต้องการ จากนั้นจึงจะนำไปใช้ได้

หลักเกณฑ์ในการเลือกหัวข้อเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ความสำคัญของปัญหา

ปัญหาบางเรื่องที่เกิดขึ้นอาจเป็นข้อมูลส่วนน้อยเท่านั้น ไม่ได้มีความสำคัญมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์

2. ความเป็นไปได้

ข้อมูลบางเรื่องที่เกิดขึ้นอาจเป็นแค่ความคิดที่เลื่อนลอย จะคิดหาหนทางอย่างไรก็เป็นไปไม่ได้

3. ความน่าสนใจและทันต่อเหตุการณ์

ข้อมูลบางเรื่องไม่ได้เป็นที่สนใจของคนทั่วไป อาจน่าสนใจเฉพาะสำหรับคนบางกลุ่ม นอกจากนี้ข้อมูลบางเรื่องก็ไม่ควรเลือกมาวิเคราะห์ เพราะซ้ำเกินไปและไม่ทันใช้งานแล้ว

4. ความน่าสนใจของผู้วิเคราะห์

ผู้ที่ทำการวิเคราะห์อาจไม่สนใจข้อมูลบางเรื่องที่เกิดขึ้น เป็นธรรมดาที่ว่าใครก็ตามไม่สนใจเรื่องใด ย่อมไม่ค่อยมีความรู้ลึกซึ้งในเรื่องนั้น จึงไม่น่าจะเลือกหัวข้อนั้น ๆ มาวิเคราะห์

5. ความสามารถที่จะทำให้บรรลุผล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา อาจเป็นเรื่องที่วิเคราะห์ออกมาแล้ว มองไม่เห็นความสำเร็จ ซึ่งคาดว่าจะเกิดขึ้น อาจเป็นปัญหาหรือเป็นเรื่องที่ยากเกินกว่าจะแก้ไขให้สำเร็จได้

3. การนำข้อมูลไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

การนำข้อมูลไปใช้ซึ่งได้จากการวิเคราะห์เพื่อวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม โดยการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชนและสังคม จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ มาช่วยในการจัดลำดับความจำเป็นว่าเรื่องใดควรเลือกมาพัฒนาก่อนและเรื่องใดควรรอไว้พัฒนาภายหลังได้ รวมทั้งต้องดูความเป็นไปได้ที่จะพัฒนา

แผนพัฒนาตนเองกำหนดได้จากเหตุและผล ในการพัฒนา มีการกำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนา และมองภาพในอนาคตว่าจะได้รับความสำเร็จได้อย่างไร หลังจากนั้นจึงคิดหาวิธีการพัฒนารวมไปถึงปัจจัยหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จ

ซึ่งผลจากการนำแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ที่ประสบผลความสำเร็จและที่มีปัญหาอุปสรรคจะต้องนำไปสู่การเผยแพร่ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

4. วิธีการเผยแพร่ข้อมูล

การเผยแพร่ข้อมูลด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. การเผยแพร่ข้อมูลภายในชุมชน

เผยแพร่ข้อมูลเรื่องราวจากการพัฒนาตนเอง ไปสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยพบปะพูดคุย การนำเสนองาน การประชุม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการศึกษาดูงานร่วมกัน เป็นต้น

2. การเผยแพร่ข้อมูลภายนอกชุมชน

เผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นต้น

บทที่ 4

การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

เนื้อหาประกอบด้วย

- 1.วิธีการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม
2. กิจกรรมของการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม
- 3.เทคนิคในการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. วิธีการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อ ชุมชน สังคม ดังนี้

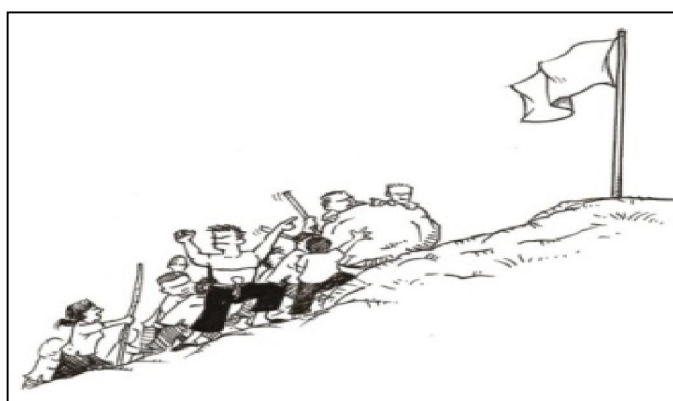
1.1 การร่วมคิด หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุม ปรึกษาหารือ ในการวางแผนโครงการ การดำเนินงาน การติดตามผล การตรวจสอบ การดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการสำเร็จตามวัตถุประสงค์

1.2 การร่วมตัดสินใจ หมายถึง เมื่อการประชุมแล้ว ต่อมาจะต้องเลือกตัดสินใจกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุด หรือเหมาะสมที่สุด

1.3 การร่วมปฏิบัติ หมายถึง การเข้าร่วมการดำเนินงานตามแผนงานโครงการ เช่น ร่วมออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์ ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนาชุมชน เป็นต้น

1.4 ร่วมติดตามและประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตรวจเยี่ยมดูแลรักษาผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น จากแผนงานโครงการ

1.5 ร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การชื่นชมยินดีและให้กำลังใจกับผลสำเร็จของการดำเนินงานร่วมกัน

2. กิจกรรมของการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมการวางแผนพัฒนาตนเองสู่ชุมชน และสังคม

ลองนึกดูว่า ท่านเคยคิดวางแผนพัฒนาตนเองอย่างไรแล้วเล่าให้เพื่อนสนิทฟัง หลังจากเล่าไปแล้วย้อนกลับมาตอบตัวท่านเองว่า เริ่มทำตามแผนหรือยังและดำเนินการตามแผนไปเพียงใด

กิจกรรมนี้ช่วยกระตุ้นให้มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ไม่ล้าหลัง สามารถก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคงและต่อเนื่องตลอดเวลา

ควรมองภาพอนาคตได้ว่า การวางแผนพัฒนาตนเอง จะเป็นรากฐานที่ดีที่จะนำไปสู่การวางแผนพัฒนาชุมชนและการวางแผนพัฒนาสังคมในที่สุด

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมการมีส่วนร่วมวิเคราะห์และวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

ชวนเพื่อน 2 คน มาร่วมพูดคุยและทบทวนเรื่องการใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์เพื่อวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชนและสังคม ว่าต้องทำอะไรบ้าง ได้ข้อสรุปร่วมกันแล้ว เลือกรู้แทน 1 คน พูดสรุปให้ฟังอีกครั้ง ส่วนอีก 2 คน ถ้ามีแนวคิดเพิ่มเติมขอให้พูดได้อย่างอิสระ

กิจกรรมนี้ช่วยให้ทุกคนในกลุ่มได้ฝึกคิด ฝึกการมีส่วนร่วม รู้จักการแสดงออก และใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมแบ่งปันประสบการณ์

รวมกลุ่มเพื่อน 6 คน เลือกรู้แทนคนหนึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มที่จะเป็นผู้กำหนดแผนพัฒนาตนเอง ตัดสินใจว่าจะเลือกพัฒนาเรื่องใดก่อน คาดว่าจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง และควรทำอย่างไรให้ประสบผลสำเร็จ เมื่อช่วยกันคิดจนได้ผลสรุป ให้เลือกรู้ที่จะสรุปเรื่องราวเล่าให้สมาชิกในกลุ่มฟังหากขาดตกบกพร่องตรงไหนให้เพื่อนในกลุ่มช่วยเพิ่มเติม

กิจกรรมนี้ ช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้ฝึกคิดอย่างเป็นระบบ รู้จักแบ่งปัน ประสบการณ์ให้แก่กัน ฝึกความกล้าคิด กล้าแสดงออก และการยอมรับเหตุและผลของสมาชิกในกลุ่ม

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมทบทวนแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม

ใช้เวลาเพื่อคิดว่า ตัวท่านเองมีส่วนร่วมผลักดันแผนพัฒนาตนเอง ชุมชนและสังคมให้เป็นที่ยอมรับภายในชุมชนและสังคมของท่านเพียงใด จากนั้นรวมกลุ่มเพื่อน 6 คน ช่วยกันคิดทบทวนว่า ในชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่นั้น ผู้คนให้ความร่วมมือในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาเรื่องใดในชุมชนบ้าง ขออาสาสมัครภายในกลุ่ม 1 คน เล่าเรื่องราวที่สรุปได้ภายในกลุ่มอีกครั้งหนึ่ง

กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมการมีส่วนร่วม ร่วมคิด สู่การพึ่งพาตนเอง

ชวนเพื่อนมาพูดคุยเกี่ยวกับหลักการพัฒนาชุมชนในเรื่องความคิดริเริ่ม เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนและเรื่องการพึ่งพาตนเอง พยายามพูดคุยขยายความให้ได้ รายละเอียดตามที่เข้าใจมากที่สุด

เรื่องบางเรื่องถ้าเข้าใจสภาพที่เป็นอยู่อย่างถ่องแท้ อาจอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ ได้เองตามความเข้าใจและถ้าต้องการรู้เพิ่มเติมก็อาจพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้สูงอายุ ในท้องถิ่นที่มีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนในด้านต่าง ๆ หรืออาจพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาชุมชนก็จะได้รายละเอียดต่าง ๆ เพิ่มเติมเป็นอย่างดี

กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมทบทวนหลักการสร้างการมีส่วนร่วม นำสู่คนที่มีคุณภาพ

ชวนเพื่อน 3 คน มารวมกลุ่มเพื่อทบทวนเรื่องหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เมื่อช่วยกันสรุปแล้ว หาอาสาสมัครเป็นผู้แทนเพื่อเล่าเรื่องราวให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟัง

กิจกรรมนี้เป็นการฝึกการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม ร่วมกันทบทวน ร่วมกันทำความเข้าใจ ร่วมกันอธิบายให้แก่กัน และร่วมกันสรุปย่อ

เมื่อทุกคนได้ฝึกการทำงานร่วมกัน แต่ละคนจะได้รับโอกาสในการพัฒนาความคิด ความมีเหตุมีผล พร้อมทั้งจะรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม ได้รับการพัฒนาให้คิดดีและมีจิตใจดี เป็นคนที่มีคุณภาพ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นรากฐานของสังคมประชาธิปไตยและเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ

3.เทคนิคในการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

แผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมจะเป็นที่ยอมรับได้ถ้าทุกคนมีส่วนร่วมผลักดันให้เกิดขึ้น ซึ่งคำว่า “การมีส่วนร่วม” เป็นคำที่ยิ่งใหญ่ที่จะช่วยให้เรื่องยากกลายเป็นเรื่องง่าย ประโยชน์ของแผนพัฒนาตนเอง มีดังนี้

1. รู้ข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองหรือรู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง
2. แผนพัฒนาตนเองเกิดขึ้นจากความต้องการและความพร้อมของตนเอง
3. มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน
4. มีเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง
5. มีการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ

เมื่อผู้คนยอมรับและเข้าใจถึงประโยชน์ของแผนพัฒนาตนเองก็จะนำไปสู่การผลักดันให้มีการใช้แผนเหล่านี้ และนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนซึ่งแผนพัฒนาชุมชนมักเน้นที่การสร้างรายได้ให้กับชุมชน การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คน หากมีแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยผ่านกระบวนการคิด การตัดสินใจโดยชุมชนเอง ต่างคนต่างร่วมกันค้นหา และร่วมกันเรียนรู้ โดยมีการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลภายในชุมชน จัดทำแนวทางพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับความพร้อมของชุมชนอย่างชัดเจนก็จะเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมได้ในที่สุด ซึ่งประโยชน์ดังกล่าวนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมนี้เอง

เทคนิคการวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมโดยการมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
2. การรับฟังความคิดเห็น โดยการสำรวจความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็นจากการจัดเวทีสาธารณะ และการแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น
3. ความเกี่ยวข้อง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมปฏิบัติงานชุมชนร่วมเสนอแนะแนวทางเพื่อการตัดสินใจ
4. ความร่วมมือ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีความร่วมมือเป็นผู้แทนหรือเป็นกรรมการในคณะกรรมการของชุมชน

5. การเสริมอำนาจให้ประชาชน โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น ให้มีการลงประชามติเรื่องที่เป็นประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ในชุมชน รวมทั้งเรื่องโครงการกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้อำนาจประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด

บทที่ 5

การวางแผนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

เนื้อหาประกอบด้วย

1. แนวทางการพัฒนาชุมชน สังคมไปประยุกต์ใช้กับตนเอง ชุมชน และสังคม
2. ประโยชน์ที่ได้จากการวางแผน
3. วิธีการนำผลที่ได้จากการวางแผนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1. แนวทางการพัฒนาชุมชน สังคมไปประยุกต์ใช้กับตนเอง ชุมชน และสังคม

โดยใช้แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน สังคม เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปใช้ มีดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชน สังคม โดยยึดหลักการของการมีส่วนร่วมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ วางแผน การปฏิบัติการ ร่วมบำรุงรักษา ติดตามประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์

1.2 การช่วยเหลือตนเอง เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีชุมชน สังคม ให้การช่วยเหลือสนับสนุน ในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสที่เหมาะสม

1.3 ความคิดริเริ่มของประชาชน ส่งเสริมให้ประชาชนยึดหลักการความคิดริเริ่มใช้วิถีแห่งประชาธิปไตย กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม

1.4 ความต้องการของชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน สังคม ร่วมคิด และตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของชุมชน สังคม เพื่อให้เกิดความคิดจะช่วยกันทำงานและดูแลรักษาต่อไป

1.5 การศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกระบวนการให้การศึกษาและเรียนรู้แก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคนในการดำรงชีวิตในชุมชน สังคม อย่างต่อเนื่อง

โดยสรุปจากแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน สังคม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ให้มีประสิทธิภาพได้

2. ประโยชน์ที่ได้จากการวางแผน

ประโยชน์หรือข้อดีของการวางแผน มีดังนี้

- 2.1 สามารถบอกให้ทราบถึงข้อดี จุดเด่น จุดด้อย ปัญหาและโอกาสที่เกิดขึ้นกับตนเอง ชุมชน สังคม
- 2.2 สามารถปรับปรุง แก้ไขกระบวนการตัดสินใจภายในครอบครัว ชุมชน สังคม ให้ดีขึ้น
- 2.3 สามารถชี้ให้เห็นทิศทางในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ในอนาคตได้
- 2.4 สามารถช่วยให้แต่ละบุคคลหรือสังคม ชุมชน ปรับเข้าได้กับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง
- 2.5 สามารถช่วยผู้นำให้มีความมั่นใจในการพัฒนาประชาชนในชุมชนตนเองให้อยู่อย่างปลอดภัยและมีความสุข

กล่าวโดยสรุป การวางแผนมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อตนเอง ชุมชน สังคม เพราะเป็นสิ่งที่บอกให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมในอนาคต เพื่อให้ทุกฝ่ายทราบร่วมกัน และเป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นแนวทางในการประสานงานในชุมชนและระหว่างชุมชน ช่วยให้ประชาชนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของชุมชน และสังคมที่เปลี่ยนไปได้ ตลอดจนช่วยให้ผู้นำ มีแนวคิดกว้างและไกล การวางแผนที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่จะชี้ถึงการบรรลุเป้าหมายอย่างคุ้มค่าต่อ การลงทุน และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนให้ดีขึ้น

3. วิธีการนำผลที่ได้จากการวางแผนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

แผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม เป็นแผนที่คนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มคนหลายคนกำหนดขึ้นมา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการเสริมสร้างและเพิ่มพูนลักษณะที่จำเป็นให้เกิดประสิทธิภาพและเพิ่มคุณภาพ จนไปสู่จุดหมายที่ต้องการส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

- 3.1 การนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ในด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่
 - การมีฐานข้อมูลชุมชน
 - การรู้จักวิเคราะห์ตนเอง
 - มีการจัดทำแผนชุมชน

3.2 การนำผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ในด้านต่าง ๆ
ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่

- การมีส่วนร่วมในชุมชน สังคมมากขึ้น
- มีทักษะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- มีการพัฒนาอาชีพและรู้จักการตลาดเบื้องต้น
- รู้จัก รู้ใช้ รู้รักษา ทรัพยากรหมู่บ้านที่ถูกวิธี

3.3 การนำผลจากการวางแผนการบริหารจัดการไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ในด้านต่าง ๆ
ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่

- มีการบริหารจัดการในตนเอง ชุมชน สังคมที่เหมาะสม
- ลดปัญหาการขัดแย้งในครอบครัว ชุมชน สังคม
- สามารถตรวจสอบการทำงานของตนเอง ชุมชน สังคมได้

โดยสรุป วิธีการนำผลที่ได้จากการวางแผนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เกิด
การเปลี่ยนแปลงต่อตนเอง ชุมชน สังคม ในทางที่ดีและเหมาะสม

กิจกรรมท้ายเล่ม

คำชี้แจง จงตอบคำถาม ต่อไปนี้

1. ให้นักศึกษายกตัวอย่างประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม
ประโยชน์จากการพัฒนาตนเอง

.....

.....

.....

ประโยชน์จากการพัฒนาชุมชน และสังคม

.....

.....

.....

2. ให้นักศึกษาอธิบายประโยชน์ของข้อมูลการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมในด้านต่าง ๆ
ด้านภูมิศาสตร์

.....

.....

ด้านประวัติศาสตร์

.....

.....

ด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี

.....

.....

ด้านหน้าที่พลเมือง

.....

.....

ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

.....
.....

3. ให้นักศึกษาเลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม
(อย่างน้อย 3 วิธี)

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

4. ให้นักศึกษายกตัวอย่างการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชนตนเอง
(อย่างน้อย 3 วิธี)

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

5. ให้นักศึกษาอธิบายถึงวิธีการพัฒนาตนเองที่นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

บรรณานุกรม

การพัฒนาตนเองของครูสู่ความเป็นเลิศ.

http://202.143.146.195/km/index.php?option=com_

Content & task = view & id = 983& Itemid = 57. ค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2553.

การมีส่วนร่วมของประชาชน.www.moph.go.th/opdc/data. ค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2553.

การวางแผนพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม.

www.nonthaburi.go.th/Strategy/KPI_tem51_6M/2.1.doc. ค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2553.

เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล.

<http://xdhool.ofec.go.th/noonkuschool/multimedia/rabobsarasontes>.

Php. ค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2553.

ประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม.<http://dnfe5.nfe.go.th/ilp/soc2/so31-2-4.htm>. ค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2553.

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน.www.portal.in.th/clinictech/news/384/. ค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2553.

วิธีการเก็บข้อมูล.www.moac.go.th/bulider/gsilkkm/images/05Analysis.doc. ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2553.

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.<http://webwerv.kmit.ac.th/&7065545/unit%201%20-%203.html>. ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2553.

วิธีการจัดเก็บข้อมูล.<http://202.129.1.133/createweb/00000//00000-504.html>.

ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2553.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. **ผังการออกข้อสอบ สารระ
การพัฒนาสังคม หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2554.

หลักการพัฒนาชุมชน. www.nesdf.go.th/Portals/0/news/plan/p4/m3_8.doc. ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2553.

หลักเกณฑ์การเลือกหัวข้อในการวิเคราะห์.www.moac.go.th/bulider/gsilkkm/images/04Collect.doc. ค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2553.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. **หนังสือเรียนสาระการ
พัฒนาสังคม รายวิชา การพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ระดับประถมศึกษา (ฉบับปรับปรุง
2554).** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กศน. กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบโรงเรียน, 2555. (เอกสารอัด
สำเนา)

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายสุรพงษ์ จำจด	เลขาธิการ กศน.
นายประเสริฐ หอมดี	รองเลขาธิการ กศน.
นางตรีนุช สุขสุเดช	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
นายวิเชียรโชติ โสอุบล	ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้สรุปเนื้อหา

นางคมขำ แก้วน่วม	ข้าราชการบำนาญ สถาบัน กศน. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
นางสาวสุภาพร ลาภจิตร	ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงาน กศน.จังหวัดสุรินทร์
นางจารุวรรณ โยธะบุรี	ครู กศน.ตำบล อำเภอกู่แก้ว จังหวัดอุดรธานี

ผู้ตรวจและบรรณาธิการ

นางลัดดา คัมภีระ	ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
นางสาวฉันทลักษณ์ ศรีผา	ครูชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้ออกแบบปก

นายศุภโชค ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
------------------------	---

ออกแบบบท : ศุภโชค ศรีรัตนศิลป์